

ISSN 2181-5291

PSIXOLOGIYA

ILMIY JURNAL

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

SCIENTIFIC JOURNAL

№ 4, 2021

www.psixologiyabuxdu.uz

*Nazarova Manzura Mustafiqizi,
Buxoro davlat universiteti psixologiya kafedrasida o'qituvchisi.*

GLOBALLASHUV JARAYONIDA MILLIY TIL OMILI

Annotatsiya: Ushbu maqolada globallashuvning milliy tilga, shuningdek, ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy jarayonlarga ta'siri, globallashuv jarayoni sharoitida yoshlarda ma'naviy tahdidlarga qarshi immunitetni shakllantirish, ularni ma'naviy merosimiz namunalarini bilan muntazam ravishda tanishtirib borish masalalari haqida yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: globalizm, axborot, milliy til, xalqaro til, axborot texnologiyalari

Аннотация: В данной статье освещены вопросы влияния глобализации на национальный язык, а также на социальные, политические и экономические процессы, формирования у молодежи иммунитета к духовным угрозам в условиях процесса глобализации, систематического ознакомления с образцами нашего духовного наследия.

Ключевые слова: глобализм, информация, национальный язык, международный язык, информационные технологии

Annotation: this article covers the impact of globalisation on the national language, as well as social, political and economic processes, the formation of immunities against spiritual threats in young people in the context of the globalisation process, regularly introducing them to samples of our spiritual heritage.

Keywords: globalization, Information, national language, international language, information technology

Mavzuning dolzarbligi: Hozirgi kunda globallashuv jarayoni xususida ko'plab ta'rif berilmoqda. Globallashuv atamasi dastlab XX asrning 80-yillari boshlarida iqtisodiy sohada sodir bo'lgan o'zgarishlarni yuzaga keltirgan omil sifatida amerikalik olim T. Levittning 1983-yildagi "Garvard biznes revyu" jurnalida e'lon qilingan maqolasida qo'llanilgan edi. Aslida, globallashuv XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab turli darajada va ko'rinishlarda mavjud bo'lgan va hozirgi davrimizga kelib bu jarayonning avj olishi ro'y bermoqda. Globallashuv – bu ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy jarayondir. Shuningdek, xalqlarning madaniyatiga kuchli ta'sir etuvchi hodisa sifatida o'rganiladi. U dunyoda iqtisodiy integratsiyaning ijobiy omili va milliy iqtisodiyotning natijali o'zgarishga ko'makchi sifatida qabul qilingan. Globallashuv – bu, avvalo, hayot sur'atlarining beqiyos darajada tezlashuvi demakdir. Bugungi kunda zamonaviy axborot maydonidagi harakatlar shu qadar tig'iz, shu qadar tezkorki, endi ilgari gidek, ha, bu voqea bizdan juda olisda yuz beribdi, uning bizga aloqasi yo'q, deb beparvo qarab bo'lmaydi. Ana shunday kayfiyatga berilgan xalq yoki millat taraqqiyotdan yuz yillar orqada qolib ketishi hech gap emas. "Shuni unutmaslik kerakki, bugungi kunda inson ma'naviyatiga qarshi yo'naltirilgan, bir qarashda arziyasiz bo'lib tuyuladigan kichkina ma'lumot ham axborotlashuv olamidagi globallashuv shiddatidan kuch olib, ko'zga ko'rinmaydigan, lekin zararini hech narsa bilan qoplab bo'lmaydigan ulkan ziyon yetkazishi mumkin"¹, - deya fikr bildirgan edi birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov.

Bugungi kunda globallashuv jarayoni jamiyatning ko'p sohalariga, shu jumladan, tilga o'z ta'sirini o'tkazayotganini ko'rish mumkin. Globallashuv jarayonida til milliy madaniyat faktorining asosiy atributi sifatida maydonga chiqadi va global madaniyat faktori o'rta tashlayotgan yoki taqozo qilayotgan global til yo'lga qo'yilgan ilk to'siqqa aylanadi. XX asrning oxirgi choragidan boshlanib, hozirgi kunlarda ham davom etayotgan globallashuv jarayoni siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotning barcha sohalarini kabi til sohasini ham qamrab olgan bo'lib, globallashuvning milliy tilga ta'siri masalasi bugungi kundagi dolzarb muammolardan biriga aylanib bormoqda. Globallashuv o'zining ijobiy va salbiy tomonlariga ega bo'lgan murakkab jarayon sifatida, barcha sohalarida bo'lgani kabi, til sohasida ham chuqur o'ylab ko'rilgan yondashuvni talab qiladi.

Globallashuvning til bilan bog'liq jihatlari ijobiy va salbiy tomonlari ko'zga tashlanadi:

¹I.A. Karimov. Yuksak ma'naviyat- yengilmas kuch. -T.: Ma'naviyat, 2008. 112b.

1. Ijobiy jihatdan, globallashuv jarayoni muayyan tilni mintaqaviy yoki xalqaro tilga aylantirish orqali turli tillarda soʻzlashuvchi xalqlar oʻrtasida oʻzaro muomala koʻprigi yaratadi.

2. Salbiy tomoni, mintaqaviy yoki xalqaro tillarning milliy tillarga taʼsiri, jumladan, milliy tilda chet tillari leksik va boshqa unsurlarining koʻpayishi, milliy tilning qoʻllanish doirasining qisqarishi va hatto milliy tilning butunlay yoʻqolib ketishi muammosini keltirib chiqaradi. Aytib oʻtish lozimki, mintaqaviy yoki xalqaro maqomga ega boʻlgan tillarning milliy tilga taʼsiri ikki yoʻl orqali: birinchidan – boshqa davlatlar va xalqlar bilan muayyan mintaqaviy yoki xalqaro til vositasida muloqot (oʻzaro tashriflar, uchrashuvlar, birgalikdagi yigʻinlar, qoʻshma dasturlar va loyihalar va boshqa qoʻshma tadbirlar koʻrinishida) qilish, ikkinchidan – bugungi axborot asrida bosma va elektron axborot manbalarida mintaqaviy yoki xalqaro tillardagi siyosiy, iqtisodiy, madaniy, ilmiy va boshqa turdagi axborotlardan foydalanish jarayonida yuz beradi. Shu oʻrinda mintaqaviy va xalqaro tilning har doim ham davlatlar va xalqlar oʻrtasidagi munosabatlarda yagona yoki asosiy aloqa tili boʻlolmasligini, bunday munosabatlarda tarjima vositasida milliy tillardan ham keng foydalanilayotganligini eslatib oʻtish lozim. Biroq, globallashuv jarayonidagi milliy til bilan bogʻliq muammolar faqatgina xalqaro yoki mintaqaviy tilning milliy tilga taʼsiridagina iborat emas.

Bugungi kunda globallashuv ingliz tili, rus tili, nemis tili kabi jahon tillarining tarqalishini kuchaytirar ekan, boshqa koʻplab tillar yoʻq boʻlib ketish xavfi ostida qolmoqda va oxir-oqibat yoʻq boʻlib ketmoqda. Italiyalik tilshunoslar Nettle va Romeynlarning daʼvo qilishicha, hozirgi kunda mavjud boʻlgan 5000-6000 tillar xavf ostida qolmoqda, ularning deyarli yarmi keyingi 100 yil ichida yoʻq boʻlib ketishi ehtimoli borligini taʼkidlaydi. Ular bunga jamiyatga taʼsir koʻrsatadigan turli xil bosimlar, shu jumladan, ijtimoiy, madaniy, iqtisodiy va harbiy talablarni sabab qilib koʻrsatadi. “Yoʻqolib ketish xavfi ostida turgan til boshqa til bilan almashtirilganda paydo boʻladi va jamiyatdagi vazifalarini oʻz zimmasiga oladi”, -deydi Nettle.

Tillarning nima uchun va qanday yoʻqolishining sabablarini uch guruhga boʻlish mumkin:

1. Aholi sonining kamayishi
2. Tillarning majburiy oʻzgarishi
3. Tillarning ixtiyoriy oʻzgarishi

Qachonki dominant madaniyat boshqa bironing tilini, xatti-harakatlarini va boshqalarni almashtira boshlasa, fransuz lingvisti Krystal tomonidan ishlatiladigan atama “madaniy assimilyatsiya” jarayoni roʻy beradi. Krystal maʼlumotlariga koʻra, “madaniy assimilyatsiya” jarayoni 3 bosqichda kechadi: Dastlab, odamlarning eng koʻp qatlami dominant tilda soʻzlashadilar. Keyin odamlar yangi tilni oʻrgana boshlagach, ikki tillilik paydo boʻladi, odamlar oʻzining mavjud dominant tili bilan birgalikda yangi kirib kelgan tilni ham baravar ishlata boshlaydi. Nihoyat, 3-bosqichda mavjud dominant til asta-sekin yoʻqolib boradi, faqatgina keksa avlod vakillari bu tildan koʻproq foydalanadi, oʻsib kelayotgan yosh avlod esa, eski tildan koʻra yangi kirib kelgan tilni foydali ekanligiga ishonishadi va aksariyat hollarda aynan oʻsha tilda muloqotni amalga oshirishadi.

Mutaxassislarning aniqlashlaricha, globallashuvning qudratli toʻlqinlari dunyodagi 2000 ga yaqin millat va elatlarning milliy tilini “yuvi ketishi” ehtimoli bor ekan. Maʼlumki, milliy til dunyodagi koʻpgina mamlakatlarning davlat tili ham hisoblanadi. Demak, agar milliy til “yuvilib” ketsa, “davlat tili” degan tushuncha ham oʻz-oʻzidan yoʻqolib ketishi mumkin ekan-da?

Axborot texnologiyalari katta surʼatlar bilan rivojlanib borayotgan, turli tillardagi turli adabiyotlarni milliy tilga tarjima qilish hajmi oʻtgan davrlarga nisbatan keskin oshib borayotgan bugungi kunda tarjimaning ham milliy tilga boʻlgan taʼsirini unutmazlik lozim. Mamlakatimiz mustaqillikka erishib, jahonga yuz ochgan, turli davlatlar bilan keng miqyosli munosabatlar oʻrnatgan, jahon hamjamiyatining teng huquqli aʼzosi va uzviy bir qismiga aylanib borayotgan, natijada esa globallashuv jarayonida bevosita ishtirok etayotgan bugungi kunda, birinchidan, oʻzbek tilining Oʻzbekiston Respublikasidagi davlat, millatlararo muomala, biznes, madaniyat va ilm-fan tili sifatidagi mavqeiini mustahkamlash, ikkinchidan, oʻzbek tiliga boshqa tillarning leksik va stilistik unsurlarining keng kirib kelishini oldini olish orqali ona tilimiz sofligini saqlash dolzarb masalalar jumlasiga kiradi. Ulugʻ maʼrifatparvarimiz Abdulla Avloniy oʻzining “Hifzi lison”, yaʼni, “tilni saqlash” nomli maqolasida birinchi navbatda ona tili – milliy tilni saqlash muammosini nazarda tutgan. U bu haqida shunday yozadi: “Hifzi lison deb har bir millat oʻz ona tili va adabiyotini(ng) saqlamagini aytilur. Har bir millatning dunyoda borligʻini koʻrsatadurgon oyinai hayoti til va

adabiyotidir. Milliy tilni yo'qotmak millatning ruhini yo'qotmakdur"¹. Mamlakatimizda xorijiy tillarni bilish darajasi kundan-kunga oshib borayotgan bugungi davrda yurtdoshlarimizning ona tilimiz bilan bir qatorda xorijiy tillardagi turli, jumladan, iqtisodiy va ilmiy axborotlardan keng foydalanishlari oddiy holga aylanib bormoqda. Xorijiy tillarni bilish darajasining oshib borayotganligi o'zbek tilidagi manbalarning boshqa tillarga tarjima qilish hajmining ham oshib borishiga sabab bo'lmoqda. Bu esa nafaqat xalqimizning jahon bilan yaqindan tanishishiga, balki, yurtimizning jahonga keng tanitilishiga ham olib kelmoqda. Bu borada hukumatimizning o'quv yurtlarida xorijiy tillarni o'rgatishni kuchaytirishga qaratilgan chora-tadbirlari muhim o'rin tutmoqda. Oxirgi yillarda hukumatimiz tomonidan davlat tilining mavqei va nufuzini yanada oshirish bo'yicha bir qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2019 yil 21 oktyabrdagi "O'zbek tilining davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqei tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Farmoniga binoan 21 oktyabr sanasi "O'zbek tili bayrami kuni" deb belgilandi va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tuzilmasida Davlat tilini rivojlantirish departamenti tashkil etildi. Hukumatimizning o'zbek tilining nafaqat davlat tili, balki, iqtisod, madaniyat va ilm-fan tili sifatidagi mavqei mustahkamlash borasida olib borayotgan siyosati tufayli hozirgi kunda globallashtirishning milliy tilimizga jiddiy salbiy ta'siri kuzatilmayotgan bo'lsa-da, kelajakda yuz berishi mumkin bo'lgan bunday ta'sirning oldini olish maqsadida quyidagi ishlar amalga oshirilishi lozim deb hisoblaymiz:

1. O'zbek tilining davlat va jamiyat hayotidagi mavqei doimiy ravishda mustahkamlab borish, uni nafaqat davlat tili, balki, to'laqonli iqtisodiy, madaniy va ilmiy tilga ham aylantirish, buning uchun o'zbek tilida yaratiladigan siyosiy, iqtisodiy, madaniy va ilmiy adabiyotlar sonini ko'paytirish.

2. Xorijiy, jumladan, xalqaro tillarning qo'llanilish sohasini faqatgina xorijiy davlatlar vakillari bilan bo'lgan munosabatlar bilan cheklash hamda bunday tillarni mamlakatimizning ichki hayotida, mamlakatimiz subyektlari o'rtasidagi aloqa tili bo'lib qolishiga yo'l qo'ymaslik.

3. Chet tillardan o'zbek tiliga o'zlashayotgan so'zlar, iboralar va atamalar sonini maksimum darajada kamaytirish, ularning o'zbekcha muqobillarini topish, yaratish va muomalaga kiritish lozim bo'ladi. Boshqacha aytganda, o'zbek tilining terminologik immunitetini oshirish masalasiga jiddiyroq e'tibor qaratishga to'g'ri keladi. Zero, terminologiyasi yetarli darajada shakllanmagan va rivojlanmagan til, tabiiyki, globallashtirish sharoitida qudratli tillarning "yordam"iga muhtoj bo'lib qoladi. Har qanday muhtojlik esa oxir-oqibat tobelikka olib boradi.

Yuqorida ko'rsatib o'tilgan yo'nalishlar bo'yicha aniq va izchil chora-tadbirlar amalga oshirilgan taqdirda davlat tilimiz xorijiy, jumladan, xalqaro tillar ta'siriga tushib qolmaydi, uning mamlakatimizdagi qo'llanuv doirasi qisqarmaydi ham. Ana shundagina biz globallashtirishning taraqqiyotga xizmat qiluvchi ijobiy jihatlardan samarali foydalana olish imkoniyatiga ega bo'la olishimiz mumkin.

Mamlakatimiz mustaqillikka erishib, jahonga yuz ochgan, turli davlatlar bilan keng miqyosli munosabatlar o'rnatgan, jahon hamjamiyatining teng huquqli a'zosi va uzviy bir qismiga aylanib borayotgan, natijada esa globallashtirish jarayonida bevosita ishtirok etayotgan bugungi kunda, birinchidan, o'zbek tilining O'zbekiston Respublikasidagi davlat, millatlararo muomala, biznes, madaniyat va ilm-fan tili sifatidagi mavqei mustahkamlash, ikkinchidan, o'zbek tiliga boshqa tillarning leksik va stilistik unsurlarining keng kirib kelishining oldini olish orqali ona tilimiz sofligini saqlash dolzarb masalalar jumlasiga kiradi.

Globalleshtirish jarayonida o'zbek tiliga ta'sir o'tkazishi mumkin bo'lgan tillar to'g'risida gapiradigan bo'lsak, bugungi kunda sobiq Sovet Ittifoqi hududidagi davlatlar o'rtasidagi munosabatlarda rus tili mintaqaviy til maqomini saqlab turganligi, ingliz tilining esa mazkur davlatlar uchun xalqaro til mavqei to'la egallab bo'lganligini eslatish lozim. Ya'ni, bugungi kunda O'zbekiston va o'zbek xalqining boshqa davlatlar va xalqlar bilan munosabatlari – o'zaro tashriflari, uchrashuvlari, birgalikdagi yig'inlari, qo'shma dasturlari va loyihalari hamda boshqa qo'shma tadbirlari Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi hududida asosan, rus tilida, ushbu mintaqadan tashqarida esa asosan, ingliz tilida amalga oshmoqda. Biroq, yuqorida aytib o'tilganidek, rus va ingliz tillari har doim ham mintaqa davlatlari va xalqlarining o'zaro munosabatlarida yagona yoki asosiy aloqa tili bo'lib qolayotgani yo'q. Bugungi kunda O'zbekistonning bir qator davlatlar, jumladan, Osiyo va Afrika mamlakatlari bilan aloqalarida milliy tilimiz – o'zbek tili tarjima vositasida keng

¹Abdulla Avloniy. Tanlangan asarlar. 2 jildlik. 2-jild. – T.: "Ma'naviyat", 2006. 61b

qo'llanilmoqda. Shu o'rinda eslatib o'tish lozimki, globallashuv sharoitida davlatimizning boshqa davlatlar bilan munosabatlarida ona tilimizning qo'llanilishi o'sha davlatlar tillarini yaxshi biluvchi professional o'zbek tarjimonlariga ega bo'lishimizga bog'liq bo'lib qolmoqda.

Mamlakatimizning boshqa davlatlar va xalqlar bilan bo'lgan munosabatlarida bo'lgani kabi, mamlakatimiz aholisining xorijiy va xalqaro bosma hamda elektron axborot manbalaridagi turli siyosiy, iqtisodiy, madaniy, ilmiy va boshqa turdagi axborotlardan foydalanishida ham rus va ingliz tillarining salmog'i katta ekanligi kuzatilmoqda. Shuning bilan birgalikda ko'plab Yevropa (fransuz, nemis, italyan, ispan va hokazo.) va Osiyo (xitoy, yapon, koreys, turk, arab, fors, hind, urdu va hokazo.) tillaridan o'zbek tiliga ko'plab badiiy va ilmiy tarjimalar amalga oshirilmoqda. O'zbekiston aholisining xorijiy tillarni o'rganishi, birinchidan, jahon xalqlari bilan iqtisodiy, madaniy va ilmiy aloqalarning rivojlanishiga, ikkinchidan, xorijiy va xalqaro bosma hamda elektron axborot manbalaridagi siyosiy, iqtisodiy, madaniy, ilmiy va boshqa turdagi axborotlardan foydalanish imkoniyatining kengayishiga sabab bo'ladi.

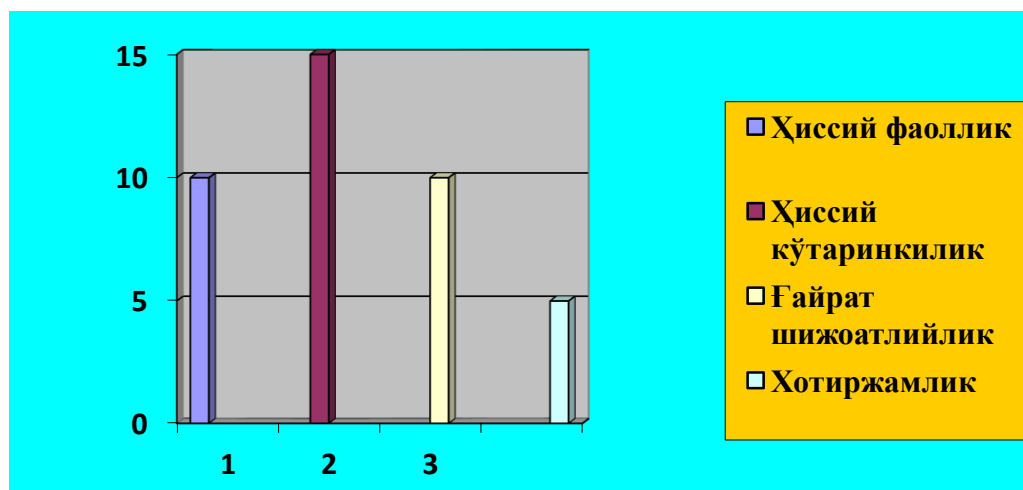
Jahon axborot maydonini tobora kengayib borayotgan shunday bir sharoitda bolalarning ongini faqat o'rab – chirmab, uni o'qima, buni ko'rma, deb bir tomonlama tarbiya berish, ularning atrofini temir devor bilan o'rab olish, hech shubhasiz, zamonning talabi ham, bizning ezgu maqsad – muddaolarimizga ham to'g'ri kelmaydi. Nega deganda, biz yurtimizda ochiq va erkin demokratik jamiyat qurish vazifasini o'z oldimizga qat'iy maqsad qilib qo'yganmiz va bu yo'ldan hech qachon qaytmaymiz. Barchamizga ayon bo'lishi kerakki, qayerdagi beparvolik va loqaydlik hukm sursa, eng dolzarb masalalar o'zibo'larchilikka tashlab qo'yilsa, o'sha yerda ma'naviyat eng ojiz va zaif nuqtaga aylanadi. Va aksincha – qayerda xushyorlik va jonkuyarlik, yuksak aql – idrok va tafakkur hukmron bo'lsa, o'sha yerda ma'naviyat qudratli kuchga aylanadi¹.

Hozirgi vaqtda axloqsizlikni madaniyat deb bilish va aksincha, asl ma'naviy qadriyatlarni mensimasdan, eskilik sarqiti deb qarash bilan bog'liq holatlar bugungi taraqqiyotga, inson hayoti, oila muqaddasligi va yoshlar tarbiyasiga katta xavf solmoqda va ko'pchilik butun jahonda bamisoli balo – qazodek tarqalib borayotgan bunday xurujlarga qarshi kurashish naqadar muhim ekanini anglab olmoqda. Hozirgi vaqtda ko'z o'ngimizda dunyoning geopolitik, iqtisodiy va ijtimoiy, axborot – kommunikatsiya manzarasida chuqur o'zgarishlar ro'y berayotgan, turli mafkuralar tortishuvi keskin tus olayotgan bir vaziyatda, barchamizga ayonki, fikrga qarshi fikr, g'oyaga qarshi g'oya, jaholatga qarshi ma'rifat bilan kurashish har qachongidan ko'ra muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Albatta, bu jarayonlardan ko'z yumib bo'lmaydi. Muammoning qay darajadaliigidan qat'iy nazar uning oldini olish, bunga qarshi kurashish choralari izlash bizning oldimizda turgan vazifadir. *Kimdir uni yuksak texnologiyalar zamoni desa, kimdir tafakkur asri, yana birov yalpi axborotlashuv davri sifatida izohlamog'la.* Albatta, bu fikrlarning barchasida ham ma'lum ma'noda haqiqat, ratsional mag'iz bor. Chunki, ularning har biri o'zida bugungi serqirra va rang-barang hayotning qaysidir belgi alomatini aks ettirishi tabiiy. Ammo ko'pchilikning ongida bu davr globallashuv davri tariqasida taassurot uyg'otmoqda. Darhaqiqat, globallashuv jarayoni hozirda hayotimizga tobora tez va chuqur kirib kelmoqda. Globallashuv jarayonidan ikki xil maqsadda – ezgulik va yovuzlik yo'lida foydalanish mumkin. Ezgulik yo'lidagi harakatlar davlatni va jamiyatni rivojlantirishga xizmat qiladigan bo'lsa, yovuzlikni maqsad qilgan taraqqiyot mahsuli esa buning tamomila aksidir. Globallashuv jarayonida shaxsda kechadigan ruhiy holatlarni o'rganish maqsadida amerikalik psixologlar A.E.Uesman va D.F.Riks tomonidan ishlab chiqilgan “O'z-o'zidagi hissiy holatni baholash” usulidan foydalangan holda har bir shaxsning u yoki bu faoliyati jarayonida namoyon bo'layotgan ichki hissiy kechinmalari tadqiq qilindi va quyidagi natijalar qo'lga kiritildi:

№	Shaxslarning hissiy holati haqidagi tasavvurlarni tahlili	Sinaluvchilarning soni	%
1	Hissiy faollik	10	25 %
2	Hissiy ko'tarinkilik	15	38 %
3	G'ayrat shijoatlilik	10	25 %
4	Xotirjamlik	5	12%
	∑	40	100 %

¹S.Otamurodov. Globallashuv va milliy – ma'naviy xavfsizlik. T.,”O'zbekiston”, 2015, 266 b

Globalashuv jarayonida tahdidlar masalasiga to'xtaladigan bo'lsak, u barcha sohalarda bo'lgani kabi ma'naviyatga ham o'z ta'sirini o'tkazmoqda. Ammo, dunyoda axborot almashinuvining o'sishi bilan u madaniyat, ilm-fan sohasiga ham kirib keldi. Natijada millat madaniyatiga ta'sir etuvchi ma'naviy tahdidlar insoniyat oldiga yangi muammolarni keltirib chiqaradi. Chetdan kirib kelayotgan, mamlakatimiz fuqarolari, ayniqsa, yoshlar ongini individualizm, egotsentrizm g'oyalari bilan zaharlovchi ushbu ma'naviy-mafkuraviy tahdidlarga qarshi turishimiz zarur. Bebaho boyligimiz milliy ma'naviyatimiz va qadriyatlarimizga hurmat ruhini shakllantirgan holda ma'naviy tahdidlarni oldini olishga erishishimiz mumkin. Ma'naviyat haqida gap ketganda, shuni alohida ta'kidlash lozimki, u eng avvalo, millatni, milliy madaniyatni, milliy turmush tarzini muhofaza qiladi. Shunday ekan globalashuv jarayonida mamlakat milliy madaniyatiga rahna soluvchi ma'naviy-mafkuraviy tahdidlarni oldini olishda insonlarni yuksak ma'naviyatli bo'lishi muhim omil hisoblanadi. Buning uchun jamiyatda ma'naviy-mafkuraviy ishlarni zamon talablari asosida tashkil etish zarur. Ya'ni, birinchidan, mamlakat kelajagi bo'lmish yoshlarni turli mafkuraviy tahdidlardan himoya qilish; ikkinchidan, ma'naviy tahdidlarni aynan nimaga qaratilganligini har tomonlama anglab yetish; uchinchidan, atrofimizda yuz berayotgan voqea-hodisalarga befarq bo'lmasdan, dahldorlik hissini oshirish.

Xulosa: Bugungi kunda inson ma'naviyatiga qarshi yo'naltirilgan, bir qarashda arziyasiz bo'lib tuyuladigan kichkina xabar ham axborot olamidagi globalashuv shiddatidan kuch olib, ko'zga ko'rinmaydigan lekin zararini hech narsa bilan o'lchab bo'lmaydigan ziyon yetkazishi mumkin. Jumladan, ma'naviy tahdidlarning bir ko'rinishi bo'lgan "ommaviy madaniyat" niqobidagi tazyiqlarning yoshlar ongiga ta'siri mamlakat taraqqiyoti uchun xavf soladi, inson ma'naviy kamolotiga ulkan zarar keltiradi. Bugungi kunda jamiyatimizda kechayotgan bunday jarayonlarda e'tiborli bo'lish, yoshlarni to'g'ri yo'lga boshlash lozim. Bunda:

- ularda, turli xildagi ma'naviy tahdidlarga qarshi immunitetni shakllantirish;
- yoshlarni ma'naviy merosimiz namunalarini bilan muntazam ravishda tanishtirib borish;
- yosh bolalarga mobil telefonlar va kompyuter o'yinlarining inson sog'ligi, ma'naviyati, ongiga yetkazadigan salbiy ta'sirlari haqida tushuntirish ishlari olib borish lozim.

Shundaygina biz yoshlarimizni, shu bilan birga xalqimizni har qanday yovuz kuchlar va ma'naviy tahdidlar to'fonidan omon saqlaymiz, ular qalbida yurtga sadoqat, vatanga muhabbat tuyg'ularini shakllantira olamiz.

Adabiyotlar:

- 1.I.A. Karimov. Yuksak ma'naviyat- yengilmas kuch. -T.: Ma'naviyat, 2008. 112b
- 2.Abdulla Avloniy. Tanlangan asarlar. 2 jildlik. 2-jild. – T.: “Ma'naviyat”, 2006. 61b
- 3.S.Otamurodov. Globalashuv va milliy – ma'naviy xavfsizlik. T.,”O‘zbekiston”, 2015, 266 b
- 4.N.Umarova. Globalashuv sharoitida axborot hurujlariga qarshi kurash. T.:Akademiya, 2005, 25-26 b

3	Баратов Шариф Рамазонович Психологик хизмат ижтимоий – психологик муаммо сифатида
9	Хусейнова Абира Амановна Ўзбекистонда оилаларнинг мустақамлигига қаратилган ижтимоий-демографик тадқиқотлар ва оиланинг ижтимоий функциялари
15	Усманова Манзура Наимовна Эмпирическое исследование темперамента личности в профессиональной деятельности педагога
22	Собирова Дилафруз Абдурузиқовна Тиббиёт ходимларида ижтимоий компетенция омилларини шаклланишнинг ижтимоий-психологик асослари
28	Назаров Акмал Мардонович, Нусратова Мехринисо Бахшиллоевна Спортчи талабаларда психологик ҳимоя механизмларини ривожлантириш ва такомиллаштиришнинг ўзига хос усуллари
32	Олимов Лазиз Ярашович, Махмудова Зулфия Меҳмоновна Стрессли вазиятларда психологик ҳимоя механизмлари ва копинг хулқ-атвор намоён бўлишининг ижтимоий психологик хусусиятлари
40	Жумаев Улугбек Сатторович Параметры межкультурных различий: теории Г.Хофстеде
45	Останов Шухрат Шарифович Талабаларда креативлик хусусиятларини намоён бўлишининг ўзига хос психологик жиҳатлари
49	Рустамов Шавкат Шухратович Амалиётчи психологларнинг математик касбий компетентлигини касбий фаолият доирасида тадқиқ этилиши
53	Nazarova Manzura Mustafo qizi Globalashuv jarayonida milliy til omili
58	Ахмедова Заррина Джамиловна Ўсмирларда жиноят мотивлари шаклланишини ўрганиш психологик тадқиқот муаммоси сифатида
62	Аъзамова Махлиё Абдурахимовна Махаллада психологик хизмат кўрсатишнинг эмпирик асослари
67	Остонов Жасур Шопиржонович Ўсмирларда психологик ҳимоя ва копинг хулқ-атвор омиллари намоён бўлишининг ўзига хос хусусиятлари
76	Собиров Абдулазиз Абдурузиқович Психологические защитные факторы проявляющийся у спортсменов
80	Тилавов Мухтор Ҳасан ўгли, Болтаев Суннат Бахтиёр ўгли Тадбиркорлик фаолияти мотивациясининг этнопсихологик хусусиятларини ўрганиш дастури ва тадқиқот натижалари
85	Рўзиев Умар Музаффарович

	Ўспиринларда ижтимоий фобия намоён этилишининг психологик белгилари
89	Ҳакимова Фазолат Хошимовна Мослаша олмаслик хусусиятларининг мактабгача ва кичик мактаб ёшидаги болаларда турли психологик кўринишлари
92	Ғайбуллаев Алишер Асадович Спортчиларда хиссий-иродавий сифатлар шаклланишининг психологик механизмлари
96	Турахонов Абдукарим Эшқузиёвич Касбий масъулият ва шахслилик хусусиятлари ўртасидаги ўзаро алоқадорлик жиҳатлари
104	Кулиев Ёркин Каримович Психологические особенности саморазвития преподавателей учебных заведений
108	Ermatova Gulnoz Pirimovna Mutafakkirlarimiz asarlarida xalq og`zaki ijodiyoti asosida bola sotsial intellektini shakllantirish masalalarining yoritilishi
114	Қабуллов Қосимбой Пиржонович, Касб танлаш мотивациясининг ижтимоий-психологик хусусиятлари
118	Ахмедова Максуда Лочиновна Ўқувчиларда ўзбек мусиқа фольклор ҳақидаги тасаввурларни шакллантиришнинг психологик имкониятлари
	ҚУТЛОВ
121	Баротова Дилафруз Шарифовна